

BÍRÓ ZOLTÁN

EGY DÁTUM

A huszadik századi magyar történelemben van egy dátum, melyet minden magyarnak jól az emlékezetébe kell vésnie, hogy soha el ne felejtse, és ne felejtsek majd gyermekei és unokái se. Ez a dátum 1920. június 4., az első világháború lezárását jelentő trianoni békediktátum aláírásának időpontja. A török seregtől elszenvedett mohácsi vereség (1526) után ez volt a magyarság legnagyobb katasztrófája.

Az Osztrák-Magyar Monarchia vereséget szenvedett az első világháborúban. Az úgynevezett Párizs-környéki, a Versailles-i békeszerződés, melyet a Grand Trianon (Nagy Trianon) palotában írtak alá, nem valódi békekötés volt, hanem olyan diktátum, amelyet Magyarországra kényszerítettek anélkül, hogy érdemben tárgyaltak volna a magyar delegációval. A trianoni diktátum következtében Magyarország elveszítette területének kétharmadát és közel három és fél millió magyar került idegen államok fennhatósága alá. (...) A magyarság mindezzel nemcsak népességet és történelmi területeket veszített, nemcsak gazdasága és közlekedése alapjainak jelentős részét (bányákat, erdősegeket, kiváló mezőgazdasági területeket és iparvárosokat), hanem sok évszázados kultúrájának, intézményeinek tekintélyes részét is.

Ennél igazságtalanabb, ésszerűtlenebb és gyalázatosabb békediktátum még nem született Európában. Egy ezeréves államisággal büszkélkedő országot így még nem daraboltak szét és nem aláztak meg, mint Magyarországot az antant-hatalmak a trianoni döntéssel. Később számos nyugati hatalom politikusa és tisztességes értelmiségi emberek belátták ugyan ennek a döntésnek az igazságtalanságát és előre látták súlyos következményeit egy újabb világháború kitörésének veszélyében, de a békediktátum érvényben maradt, majd a második világháború lezárásaként megerősítették azzal, hogy még néhány magyar községet Csehszlovákiának ítélték. Trianonnal az antanthatalmak átalakították Kelet-Közép-Európa politikai térképét, új államhatárok jöttek létre. Erdély és a Partium odacsatolásával jött létre Nagy-Románia és merőben új államalakulatok születtek körülöttünk Magyarország testéből lehasítva hatalmas területeket. Így született északon Csehszlovákia, majd később (1992-ben) a mai szlovák állam, délen a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság, majd ebből a későbbi Jugoszlávia, míg a második világháborút követően Kárpátalja Csehszlovákia után előbb a Szovjetunió része lett, majd – a szovjet birodalom bukása után – az önállósult Ukrajna területét gyarapította.

Mára felbomlott Csehszlovákia, Jugoszlávia és a Szovjetunió, de a magyar területek, magyar népességükkel együtt, változatlanul idegen államokhoz tartoznak. Ezen az Európai Unió létrehozása mit sem változtatott, de még csak azt sem lehetett eddig elérni, hogy az elcsatolt területeken élő magyarság autonómiáját és kellő etnikai, anyanyelvi és kulturális védelmét megvalósítsuk az európai elvek alapján és az európai államok szövetségének segítségével. Ma a Kárpát-medencében mintegy 13 millió magyar él a megcsonkított hazában és az utódállamokban. Bár a magyarság a Kárpát-medencében – minden elszenvedett veszteség, elvándorlás, csökkenő gyermekáldás ellenére – még mindig többségben van más, nem magyar népekhez viszonyítva. Életünket, kül- és belpolitikánkat, gazdasági és szellemi lehetőségeinket súlyosan korlátozza szétszakítottságunk és az utódállamok gyakran magyarelles magatartása és intézkedései, ellenünk irányuló nemzetközi propagandája. Így veszteségeink nemzeti létünkben a közel száz év alatt folyamatosan növekedtek és növekednek, eltekintve attól a rövid időszaktól a második világháború idején, amikor elcsatolt területeink és velük az elszakított magyarok visszatérhettek, hogy azután sorsuk, ha lehet, még tragikusabb fordulatot vegyen az újabb világháború lezárásával. Tisztelt Olvasó! (...) Érezni fogja azt a magyar fájdalmat, amit eleink vagy kortársaink közül sokan átéltek és átélnek ma is a trianoni igazságtalan és megalázó döntések következtében. (...) Értelme meg bennünk is, a magyar ifjúságban is azt a tudatot és erkölcsi kötelezettséget, hogy a nemzet egyesítéséről, legalábbis lelki-szellemi értelemben, soha nem mondhatunk le. Soha nem hihetjük, nem fogadhatjuk el, hogy a történelem véglegesen és visszavonhatatlanul lezárta a mi ügyünket és száműzte jogos igényünket. (...) Most is az élet, nemzeti létünk megtartásának és újraépítésének erkölcsi parancsa kap hangot.

Részlet a Szétszaggatott ország - Trianon a magyar költészetben (Antológia, Lakitelek, 2010) című kötet előszavából